

HS/AK/TJ

25.5.2022

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Varsinais-Suomen liiton asiantuntijalausunto eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiasta HE 76/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Varsinais-Suomen liitto on antanut 30.8.2021 lausunnon ympäristöministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Nyt annettava asiantuntijalausunto perustuu liiton antamaan lausuntoon niiltä osin, kun kommentit ovat edelleen voimassa ja tarpeen.

Luonnonsuojelulain lukukohtaiset kommentit, niiltä osin, kun Varsinais-Suomen liitolla on niihin huomioita.

Luku 1, Yleiset säännökset

Lain keskeisenä tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Uutena tavoitteena on 1§ 3 kohdassa ilmastonmuutoksen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen, esitetty uusi tavoite on erittäin tarpeellinen.

Luku 2, Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat:

Maakuntien liittojen edustus tulisi lisätä laissa uutena pykälänä §12 esitettyyn luontopaneeliin, sillä maakunnilla on merkittävä rooli ja vaikutusmahdollisuus aluekehityksen ja aluesuunnittelun kautta.

Luku 3 Luonnonsuojelun suunnittelu

Pykälä 13 on uusi ja siinä säädetään kansallisen monimuotoisuusstrategian sekä toimintaohjelman laatimisesta, jonka toteuttaminen olisi ministeriöiden vastuulla. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille (ELY-keskus) säädettäisiin mahdollisuus laatia alueellisia monimuotoisuuden toimintasuunnitelmia. Luonnonsuojelun kokonaissuunnittelun kehittämiselle on merkittävää tarvetta, mutta laadittavan strategian ja ohjelman toteuttamisen tapa jää epäselväksi ja sitä on syytä tarkentaa. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten kyseinen strategia ja ohjelma sekä sen tulkinta vaikuttavat esimerkiksi maankäytön suunnitteluun, kuten kaavoitukseen. Jo nykyisellään maakuntien liitoilta ja kunnilta edellytetään mm. viherverkostojen huomiointia, joiden määrittämisestä ei ole laadittu selkeää ohjeistusta tai tulkintaa. Tämän pykälän suhdetta Maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL) sekä tuoreeseen lakiin alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitikan toimeenpanosta tulee tarkastella kokonaisuutena.

Luku 4, Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

Esitettyjä tarkennuksia suojelun toteutukseen liittyviin rahoitusinstrumentteihin ja tukimenettelyihin voidaan pitää hyvänä ja tarpeellisena, sillä riittävien ja tasapuolisten tukimenettelyiden turvin pystytään edistämään parhaiten niin suojelualueiden syntyä kuin suojelutoimenpiteiden toteuttamista luontoarvoiltaan arvokkaiksi tunnistetuilla alueilla. Hyvää on myös se, että julkisyhteisöt (ml. kunnat ja kuntayhtymät) ovat tämän luvun säännöksissä mukana ja niillä on mahdollisuus saada tukea ja avustusta sen eri muodoissa.

Luku 5, Euroopan yhteisön Natura 2000-verkosto

Ehdotuksen § 35 Hankkeiden ja suunnitelmien arviointi, momentissa 2 edellytetään, että luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen tulee pyytää lausunto arvioinnista siltä, kenen hallinnassa Natura 2000-verkostoon kuuluva alue on. Kyseisen momentin tulkinta voi aiheuttaa epäselvyyksiä ja sitä tulisi tarkentaa siten, että lausuntoa tulisi pyytää vain esimerkiksi ELY-keskukselta ja Metsähallitukselta, jotka valvovat Natura-alueen arvojen turvaamista. Nykyisellään esimerkiksi maakuntakaavan maantieteellisesti laajat hankkeet, kuten väylien suunnitelmat, voivat edellyttää useaan yksittäiseen Natura-alueeseen kohdistuvaa arvion tekemistä ja näissä alueissa alueiden hallinta ja omistus voi olla usealla yksityisellä maan- tai vesialueen omistajalla.

Luku 7 Luontotyyppien suojelu

Pykälässä 65 säädetään uhanalaisen luontotyyppin huomioon ottamisesta. Säädöksen ytimekäs, mutta suppea ilmaisu, on vaikeasti tulkittava käytännön tasolla.

Luku 10 Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

Ehdotuksen § 93 vastaa sisällöllisesti nykyisen luonnonsuojelulain pykälää 32, mutta nykyisen lain mukainen käsite maisema-alue ehdotetaan muutettavaksi maisemanhoitoalueeksi. Lain perustelutekstissä tunnistetaan hyvin maisema-alueen muodostuvan sekä luonnonympäristöstä että kulttuuriympäristöstä. Lain ohjausvaikutuksen osalta tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että maankäyttö- ja rakennuslaki ohjaa rakentamista ja sen suunnittelua eikä näiden kahden lain välille tule luoda säännöstöä, jonka tulkittavuus on epäselvää. Lähtökohtaisesti rakentamisen ohjauksen tulee tapahtua maankäyttö- ja rakennuslain kautta.

Luku 11 Ekologisen kompensaation toteuttaminen.

Ekologista kompensaation säännöksiä sovellettaisiin niihin luonnonsuojelulaista myönnettäviin poikkeuksiin, joiden osalta ehdotetussa luonnonsuojelulain säännöksissä on säädetty. Hyvänä voidaan pitää sitä, että kompensaation toteutuksen ja suunnittelun tarve toteutuu vasta siinä vaiheessa, kun poikkeusluvan tarve olisi jo varmentunut. Maankäytön suunnittelun vaiheessa kunta olisi heikennyksen aiheuttaja vain, jos kyse olisi sen omistamalle kiinteistölle suunnitellusta maankäytön muutoksesta. Lisäksi kyseisiltä osin, tulisi yhteensovitus maankäyttö- ja rakennuslakiin tehdä selkeäksi. Muutoin esitetty ekologisen kompensaation toteutustapa ja -prosessi on selkeä ja osaltaan luo uusia toimintamahdollisuuksia ns. kompensaatiopankkien perustajille.

Luku 13 Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Ehdotuksen mukaan kunnilla ja maakunnan liitoilla on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka olisivat välttämättömiä niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tämä kirjaus on hyvä ja tärkeä, joka selkeyttää nykyistä tilannetta merkittävästi mm. kaavoituksen osalta. Kunnille ja maakunnan liitoille ei kuitenkaan ehdoteta toiminnassaan syntyvien tietojen tallennusvelvoitetta vaan tiedot tulisi mahdollisuuksien mukaan tallentaa tietokantoihin tai toimittaa tietojärjestelmistä vastaaville tahoille. Tämä kirjaus on hyvä, koska se ei lisää merkittävästi kuntien ja maakuntien liittojen työmäärää. Ehdotuksen § 120 on todettu ”Kunnan ja maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava kunnan toiminnassa syntyviä...”, tätä kirjausta tulee tarkentaa, sillä maakunnan liitoilla on hyvin rajalliset resurssit tai mahdollisuudet toimittaa kuntien toiminnassa syntyviä tietoja, toki omassa toiminnassaan syntyviä tietoja maakunnan liitot voivat toimittaa.

Miten lakiehdotus kokonaisuudessaan vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

Lakiehdotus vastaa osittain sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Lain tavoitteissa on yhtenä keskeisenä luontokadon estämisen keinona tunnistettu biologisen monimuotoisuuden ja eri luontotyyppien säilymisen turvaaminen sekä luontoalueiden pirstoutumisen estäminen. Nykyisellään laki turvaa nykytiedon valossa olevat luonnonsuojelulaissa kuvatut lajit ja elinympäristöt ja siten suojelee jo tunnistettuja luontoarvoja. Käytännössä pirstoutumisen estäminen ja ekologisten yhteyksien turvaaminen, sekä lajien luontaisen leviämisen turvaaminen edellyttäisi myös niin sanottujen lajistollisesti yleisempien alueiden säilymistä ja turvaamista. Vastaavasti ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen osalta, tulee luontoympäristö ja kasvillisuusvyöhykkeet muuttumaan, jolloin niiden suojelun ja turvaamisen lähtökohtana tulee olla tulevien luontoarvoiltaan arvokkaiden alueiden määrittäminen.

Yleisesti luonnonsuojelusuunnittelu voi strategia- ja toimintaohjelmatasolla määrittää suuntaviivoja näille tuleville laajemmille suojelutarpeille, mutta niiden maantieteellisen sijainnin laajuus ja määrä jäävät epäselväksi. Nykyiselläänkin maakuntakaavoituksessa toivotaan, ja osin edellytetään, luonnon arvovyöhykkeiden ja yhteyksien määrittämistä, vaikka niiden määrittämiseen ei ole yhtenäistä toimintatapaa tai hyväksyttyä tasoa. Luontoarvojen kokonaisuuden turvaaminen ja monimuotoisuuden lisäämisen ja edistämisen ei tule jatkossakaan perustua pelkkään tiukkaan suojeluun ja sen toteutukseen tulee etsiä tasapuolisia keinoja. Sen toteutusta ei kuitenkaan tule vyöryttää luonnonsuojelulaista maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen suunnitteluun tai metsälain ohjaamaan metsänkäyttöön. Näiltä osin tulisi monimuotoisuuden ja ilmastonmuutoksen hillinnän keinoja tarkastella nykyistä laajemmin suhteessa maankäyttö- ja rakennuslain ja metsälain säädöksiin.

Varsinais-Suomen liitto

Heikki Saarento
suunnittelujohtaja